

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשְׁתַּי וְיִחִי

יציאת השבת:

17:35

ירושלים: 17:36

הפטרה: ויקרבו ימי דוד

מז' טבת תשע"ז

צאת השבת ד"ת 18:00

גיליון 418

כניסת השבת:

16:23

ירושלים: 16:21

יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

ברכת הבנים נלמדת מפרשתנו, כמסופר - כשנמסר ליוסף שאביו חולה, מיהר ללכת לבקרו ולקח איתו את שני בניו: מנשה ואפרים. יעקב, ששמע כי יוסף הגיע, קם קמעה ממיטתו, לכבוד בנו הנושא בתואר 'משנה למלך'. יעקב חיבב מאוד את בני יוסף. הוא אף הבטיח ליוסף כי כל אחד מבניו יקבל חלק ונחלה בארץ ככל אחד מהשבטים: "... אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". מדוע דוקא אפרים ומנשה? מדוע לא הבנים הנוספים של יוסף אחר בוא יעקב מצרימה? נראה כי הסיבה לכך היא, כיון שהם נולדו בנכר, במצרים, ואף על פי כן לא הושפעו מסביבתם.

בני יעקב חיו במחיצתו של אביהם הגדול, גם בניהם נכדיו של יעקב ראו את דרכיו ומעשיו, לגבם היתה ברורה הדרך בה ילכו. ואולם יוסף התגלגל למצרים תוך התנכרות של אחיו ומיודעיו, לכאורה מכאן ועד לעזיבה מוחלטת של דרך ישראל אביו המרחק קצר. והנה יוסף על אף היותו במצרים הוא ממשיך בדרך אביו יעקב. זוהי בהחלט הוכחה מוחלטת לטיב דרכו החינוכית של יעקב.

וכן שנינו באבות (ו, ח): ואומר: "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם", פאר החינוך של כל אב, כאשר בנו הולך בדרכו, אבל זו עדיין אינה עטרת חינוכו, שכן הבן חי במחיצת אביו, רואה את מעשיו ולומד ממנו כיצד להתנהג. אך בשביל הסבא הרואה את נכדו הולך בדרכו, אף שאינו חי במחיצתו, הרי שבשבילו זו עטרה לחינוך שהעניק לבנו, לכן עטרת זקנים בני בנים. ומכאן ההוראה לדורות: "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

וִיחֵי יַעֲקֹב – וְאַלְהַ שְׁמוֹת – מֹשֶׁה

לעולם פרשיות ויחי ושמות המספרות על הירידה למצרים ויציאת מצרים, נקראות בסמוך לתאריך כ' בטבת יום ההילולא של הרמב"ם ושל רבי יעקב אבוחצירא. שני גדולי ישראל אלו שחיו בהפרש של מאות שנים קשורים בארץ ישראל ובמצרים. שמותיהם כשמות שני מנהיגי ישראל בפרשיות: יעקב אבינו הורד עם בני ביתו למצרים ומושה המוציא את בני ישראל ממצרים.

רַבְּנּוּ מֹשֶׁה בֶּן מִימּוֹן – תּוֹלְדוֹת חַיִּי

ביום רביעי יחול יום ההילולא של מורנו הרמב"ם, הוא רבי משה בן מימון. רבי משה בן מימון נולד בשנת ד' תתצ"ה (1135 לספ"ה) בעיר קורדובה שבספרד, שבה שימש אביו מימון, כדיין הקהילה. רבותיו של הרמב"ם, היו אביו רבי מימון ורבי יוסף אבן מיגאש. כשהיה הרמב"ם בן עשר נאלצה משפחתו של הרמב"ם לעזוב את קורדובה בעקבות פלישתם של האלמוחדים מצפון אפריקה לספרד, ורדיפתם את היהודים וניסתה להתיישב בפאס שבמרקו, לאחר מסע נדודים ארוך של הרמב"ם ומשפחתו שארך כעשר שנים, ומשם עברה לארץ ישראל שהייתה שוממה, ולבסוף הגיע הרמב"ם למצרים וישב בה עד יום מותו.

שנים רבות התפרנס הרמב"ם, ששימש כמנהיג הדתי של קהילת קהיר, כרופא וכשותף עם אחיו דוד שהיה בעל ספינה וסחר באבנים יקרות, אבל לאחר שאחיו טבע בים עם ספינתו, דבר שגרם לו לאבדות גדולה ודיכאון, נאלץ רבי משה לעסוק ברפואה והיה לאחד הרופאים הטובים בקהיר הרמב"ם התפרנס מיגיע כפיו. בשל מומחיותו הרבה ברפואה, נקרא לשמש כרופא הסולטן, ובילה חלק ניכר מעתותיו בארמון המלוכה, גם נתן מזור להמונים שצבאו על דלתותיו הוא בעצמו מתאר בכתביו את חוסר המנוח שהיה לו בשל כך. מאידך, ראה בסגנון חיים זה, תורה שיש עמה מלאכה. עם כל זאת זכה לכתוב עשרות ספרים שנתפרסמו בכל העולם, ובראשם 'משנה תורה' הוא היד החזקה, ספר ההלכה הבסיסי של עם ישראל.

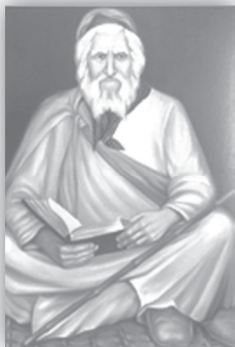
עַל פְּטִירָתוֹ שֶׁל הַרְמַבַּ"ם

הרמב"ם חי עד יום מותו במצרים. בארץ ישראל היה רק בביקור קצר בדרכו ממרוקו למצרים. מניין אם כן המסורת שרמב"ם שחי במצרים נקבר בארץ ישראל – ודווקא בטבריה? על פי האגדה – הכל בגלל גמל אחד... נוסע יהודי מפולין בשם יוסף סופר, הגיע לארץ ישראל באמצע המאה השמונה עשרה, ובמהלך ביקורו תיעד בעברית את אשר ראה ושמע כאן. בין השאר מספר המחבר – הנוסע על אגדת הגמל ששמע מפי אנשי טבריה. וכך מספרת האגדה: "כמה שנים לפני מותו הוא (הרמב"ם) היה מתאווה מאוד ללכת לארץ ישראל. והמלך (מלך מצרים) לא הניח לו לילך.

כשבא יום פקודתו למות, קרא לתלמידים שלו וציווה להם ... שאחרי מותו יקחו גמל אחד ויניחו אותו (את גופתו) על הגמל, והגמל ילך למקום שירצה, והתלמידים ילכו עם הגמל. ובמקום שיעמוד הגמל ולא ירצה לזוז משם, שם יקברו אותו. וכך עשו. והלך הגמל מאליו, מבוקר עד ערב, ובא הגמל עד העיר טבריה ועמד במקום אחד סמוך לקברו של רבן יוחנן בן זכאי ולא רצה לזוז משם. וכיוון שראו התלמידים את הנס הגדול הזה, לקחו אותו מן הגמל וקברו אותו שם", יהי רצון שיזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

רבי יעקב אבוחצירא

השבוע ביום רביעי נציין את יום ההילולא של מרן אביר יעקב הוא רבי יעקב אבוחצירא, אשר נלב"ע ביום כ' בטבת שנת תר"מ, והוא בן דע' שנים. רבי יעקב נודע בגדלותו המופלגת בתורה, ובספריו העמוקים. כמו כן נודע כבעל מופת. במשנתו התורנית התייחס רבי יעקב בעיקר לקבלה, התמקד במיוחד בפירוש על מזמור קיט בתהלים חיבר שני ספרים בהם יש דגש על מזמור זה: אלף בינה ומעגלי צדק.

על אף החשיבות הרבה שראה בלימוד קבלה התנגד ללימוד קבלה בלא לימוד תלמוד, וכך כתב (בהקדמתו לספרו "אלף בינה"): "ובלא התלמוד לא שייך שיגיע אדם לידיעת התורה". כמו כן המליץ על סדר הלימוד אותו למד: "רבתחילה לומד אדם המקרא ואחר כך לומד המשנה ואחר כך לומד הגמרא ואחר כך לומד ההלכות על בוריים ואחר כך העיקר הוא הסוד על אמיתותו" (אלף בינה, הקדמה אות ד). רבי יעקב אבוחצירא השאיר אחריו ארבעה בנים גדולים מלומדים בתורה: רבי מסעוד, רבי אהרון, רבי אברהם ורבי יצחק. בנו של רבי מסעוד הוא הצדיק המלוב"ן רבי ישראל אבוחצירא שנודע לימים בכינויו 'בבא סאלי'.

ספר: גנזי המלך. עיקרו של חיבור 'גנזי המלך' נסוב והולך על הפסוק הראשון שבתורה 'בראשית ברא אלוהים וגו', ובא לדרוש את התיבה 'בראשית' שהיא תחילת ההתחלות ומיסודי היסודות של תורתנו הקדושה. נהר דבריו יוצא מגן העדן להשקות את הצמאים לדבר ה', ומשם יפרד והיה לשלושה ראשים: א. 'תיקון התשובה' - שבעים וארבעה דרושים לתיבת 'בראשית' באותיותיה ובתבנית כתיבתה, בגימטריאות ובראשי תיבות, ובאים להורות על מאמר הו"ל

(נדרים לט): שהתשובה קדמה לבריאת העולם, ואף גם זאת, שהיא עיקר מעיקריו. בע"ד הדרושים הללו, מובאים גם הרבה מיסודות התשובה ומהלכותיה, ודרכים לעשותה בשלימות הראויה. ב. 'תיקון השכינה' - ששים ושלושה אופנים לביאור התיבה 'בראשית' על גודלה ומעלתה של השכינה הקדושה, 'שכינת עוזנו מלכות שמים, שהמלך - מלכו של עולם - חפץ ביקרה ואהבתה וירב תפארתה, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחות וכו' לא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי וכו'. ומרוב חיבתה אצלו כל אשר לו נתן בידה. וכל התפילות והשאלות והבקשות בידה מסורים, היא פתח כל השערים. והיא אימן של כל ישראל המלמדת עליהם זכות תמיד'. ונוסף עליו ענין צער השכינה בעת גלותנו ובימי צרותנו, עד לגאולת עולמים, אזי יגאלו ישראל והשכינה עמהם. ג. 'תיקון הברית' - שבעים דרכים לדרוש את המילה 'בראשית' על ענין שמירת הברית וסגולותיה. בתוכם מבאר רבינו זי"ע את גודל קדושתם של צדיקי אמת - נוטרי ברית המילה, את מעלת 'מידת היסוד' שהיא שורשה של ברית הקודש. ומהם גם ייודעו לאוצרות מעלותיה של הברית, שהיא נותנת אורח חיים לשומריה, ומאירה עיניהם בתורה הקדושה, שומרת עליהם מכל פגע, ומשפעת עליהם עושר וכבוד, חן וחסד. ועוד מעלות רבות כהנה וכהנה הביא רבינו זי"ע בין בתריהם של ע' הדרושים של 'תיקון הברית'.

רבי יעקב נפטר במצרים בדרכו לארץ ישראל. גם על שעת פטירתו מסופרים נפלאות. קהילות אלכסנדריה הגדולה ודמנהור רבו ביניהם, מי תזכה שמרן יקבר בה. והנה תוך כדי ויכוח, נטלו אנשי אלכסנדריה את הארון בעגלתם והנה פלא, באותו הרגע ירדו גשמי זעף, ואולם כאשר נטלו אנשי דמנהור את הארון והניחוהו בעגלתם כדי להוליכו לבית העלמין המקומי פסקו הגשמים. הפלא חזר על עצמו חמש פעמים, עד שראו הכל, שמשמים נקבע מקום קבורתו של רבי יעקב בדמנהור, ואכן שם נקבר רבי יעקב. יהי רצון שזכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ימי השובב"ם

א. שובב"ם הינו ביטוי המורכב מראשי התיבות של שש פרשיות השבוע הראשונות שבספר שמות: שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו ומשפטים. מונח זה מתייחס לתקופה בה קוראים בתורה את הפרשות הללו. תקופה זו מתחילה כשבועיים אחרי חנוכה ומסתיימת לקראת ראש חודש אדר. בשנה מעוברת תקופה זו מתארכת ונקראת שובב"ם ת"ת על שם שתי הפרשות הבאות: תרומה ותצווה.

ב. השובב"ם בקבלה – תקופת השובב"ם בקבלה נחשבת כמסוגלת מאוד לכפרת עוונות וע"פ הסוד יש לכל שבוע בתקופה השובב"ם יכולת לתקן עוון מסוים באופן מפורט (תיקון שישים ריבוא, תיקון נידה, תיקון "גויה", תיקון כעס וגאווה, תיקון כיבוד אב ואם וכו'). לשם כפרה על חטא נדרש על פי הסוד לצום כמות מסוימת של צומות (לדוגמה: על הצאת זרע לבטלה יש לצום פ"ד תעניות וכו').

ג. ימי השובב"ם מסוגלים לפדיון התעניות גם בכסף שיינתן לצדקה. את הפדיון לחטא עורכים בתפילת מנחה של השבוע המתאים ובה מוסיפים את תפילת "עננו" של הרש"ש. התפילה מלאה סודות קבליים שבהם מבקש האדם לצרף ולזכך את נפשו מכל סיגיה וחטאיה. במהלך התפילה והתענית תוקעים בשופרות, לומדים תורה ומתוודים על העוונות.

ד. כדי למלא את פ"ד התעניות ממש, נהוג לצום בכל ימי השבוע, ופעמים במהלך תקופת השובב"ם לצום יומיים רצוף (צום כפול כזה הוא שווה ערך לכ"ז תעניות) – סה"כ פ"ד תעניות (54 משתי הצומות הכפולים ועוד 30 יום בכל השבועות). בודדים בלבד צמים בכל הימים, אולם מרבית הצמים נוהגים להתענות רק בימי שני וחמישי או רק תענית דיבור (כפי שהנהיג הגר"א).

ה. תקופת השובב"ם בחסידות – בתנועת החסידות נהוג להמעט בצד המעשי של הצום המחליש, זאת מכיוון שאדם צם יכול ללמוד פחות מחמת חולשתו. במרבית החסידויות נהוג להרבות בשעות הלימוד והתפילה ולהשתדל שלא לדבר בהן כלל. החל מחמש שעות לימוד רצופות רק בימי חמישי (כמו בחסידות ערלוי) ועד לקבלת תעניות בכל הימים והגברת הלימוד.

ו. בין החסידויות הבולטות במנהגי התקופה עד כדי דמיון לחודש אלול, היא חסידות סאטמר וכן חסידות סלונים (שליבה הקודם מיוחסת ההחלטה להמיר את התעניות בלימוד תורה חמש שעות ברציפות, ללא הפסקה באוכל, שתייה או דיבור). ישנם חסידויות שבטלו תעניות אלה מסיבות שונות בעיקר: חולשה ועייפות של התלמידים הממעטות את איכות הלימוד. ומכל מקום, ראו בימים אלו להקפיד להרבות בתורה ובמעשים טובים ולהישמר מכל דבר רע כפשוטו וכמדרשו.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטחון הי"ו. יצחק שושן הי"ו. שרה בת שמחה הי"ו. מרים יהודה הי"ו. ציפורה ויהושע לוי הי"ו. ביבה אלימלך הי"ו. ישי הלוי הי"ו. עודד בן עישה הי"ו. תיקוה בת עזיזה הי"ו. אלגרה בת ג'אן הי"ו. מויל בת ענולה הי"ו. אברהם בן רחל הי"ו. הראל בן אביגיל הי"ו. אילנה בת סליחה הי"ו. ישי ורחל לוי הי"ו. חנה בת זוהרה הי"ו. סימנטוב משה יהודה הי"ו. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחזרת נעדריו צ"ל ושבוייו ובהם: ארון שאול, הדר גולדק, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יודיה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמות הנערים: אייל רפיח הי"ו, גיל-עד שעאר הי"ו, נפתלי יעקב פרנקל הי"ו. ולע"ז חללי מבצע צוק איתן הי"ו. לעילוי נשמות: הגר"ע ד"ר יצחק יצחקל. הגר"מ אליהו יצחקל. רבי מסעוד מלול יצ"ל. הרב שלמה צורף יצ"ל. רבי יעקב שושן יצ"ל. יונה יונה יצ"ל. ברכה סופן יצ"ל. יצחק עמיה יצ"ל. נרד נחם יצ"ל. ניסים כהן יצ"ל. ספר מנחם יצ"ל. נדירה שמעון בת חזית יצ"ל. מנחה לוי יצ"ל. אסתר בת תורא יצ"ל. אסתר חיד יצ"ל. זנה יצחק יצ"ל. דינה פונדק יצ"ל. הרב אברהם צוקרמן יצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחזי יצ"ל. אליזה בת פריחה יצ"ל. תירצה יוגדון יצ"ל. ישראל אברהם נתן יצ"ל. אסתר בת זוהרה יצ"ל. אסתר וענבר נחום יצ"ל. ישראל בן שושנה יצ"ל. יצחק בן מויל מורחזי יצ"ל. רובי בן שלום צעדי יצ"ל. מרים וענוט יצ"ל. עזיזה עמוס יצ"ל. יצחק וענמר אטאס יצ"ל. ניסים בן זנה יצ"ל. יצחק וליא אסתר יצ"ל. חת יעקב יצ"ל. חנה רחל לוי יצ"ל. אליזה טיש יצ"ל. נעמה בת מנחה יצ"ל. יצחק ושמחה אלחז יצ"ל. ראובן אלון בן נסיה יצ"ל. סליקה שושן יצ"ל. אליזה מרד יצ"ל. זוהרה בת זנה יצ"ל. עליזה כהן יצ"ל. ר' חיים אדונתה יצ"ל. לוי יצחק אמדי יצ"ל. אורי ארון מעלים יצ"ל. ישראל בן גמרה יצ"ל. חד חגיבי יצ"ל. חד חסרברג יצ"ל. יואל דללי יצ"ל. עמוס דמרי יצ"ל. רבי חוד הכהן יצ"ל. יצחק וענקין יצ"ל. עישה דהן יצ"ל. חתי אגול יצ"ל. עפרה בן אבי יצ"ל. שרה אליאל יצ"ל. נעים משה יצ"ל. מויל ואליזה תרגמן יצ"ל. לירון יהודה יצ"ל. אסיה בר דמני יצ"ל. יסף בחם יצ"ל. ולע"ז הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנור, שושנה רוז, רפאל פריצ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטחון הי"ו.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה